

منابع و روش‌ها در تاریخ باستان

تألیف

ژان نیکولا کورویزیه

ترجمه

دکتر حسن کهنسال و اجارگاه

استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه گیلان

انتشارات دانشگاه گیلان

۱۳۹۸

شابک: ۱-۱۸۱-۱۵۳-۶۰۰-۹۷۸

سرشناسه	: کورویزیه، ژان-نیکولا، ۱۹۵۲-م.
عنوان و نام پدیدآور	: منابع و روش‌ها در تاریخ باستان/ نویسنده ژان-نیکولا کورویزیه؛ مترجم حسن کهنسال‌واجارگاه؛ ویراستار علمی عباس پناهی.
مشخصات نشر	: رشت: دانشگاه گیلان، انتشارات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۰ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	: 978-600-153-181-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان اصلی: Sources et méthodes en histoire ancienne, c1997.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: علوم وابسته به تاریخ
موضوع	: Auxiliary sciences of history
موضوع	: تاریخ باستان -- روش‌شناسی
موضوع	: History, Ancient -- Methodology
شناسه افزوده	: کهنسال‌واجارگاه، حسن، ۱۳۴۳ - مترجم
شناسه افزوده	: پناهی، عباس، ۱۳۵۴ - ویراستار
شناسه افزوده	: دانشگاه گیلان. انتشارات
رده بندی کنگره	: C۴۰
ردیف دی‌بی	: ۹۳۰/۰۱
شماره ثبت‌شناسی ملی	: ۵۹۲۳۷۱۹

اداره چاپ و انتشارات دانشگاه گیلان

منابع و روش‌ها در تاریخ باستان

ژان-نیکولا کورویزیه

دکتر حسن کهنسال‌واجارگاه

دکتر عباس پناهی

دکتر مریم شاد محمدی

اول، ۱۳۹۸

انتشارات دانشگاه گیلان

جلد ۱۰۰۰

۴۳۰۰۰۰ ریال

نام کتاب

مولفان

مترجمان

ویراستار علمی

ویراستار ادبی

نوبت چاپ

ناشر

شمارگان

قیمت

* هر گونه چاپ و تکثیر فقط در اختیار انتشارات دانشگاه گیلان است.*

فهرست مطالب

عنوان صفحه

Table of Contents

۵	فهرست مطالب
۱۶	یادداشت مترجم
۱۷	مقدمه
۲۰	فصل اول:
۲۰	منابع ادبی
۲۱	شکلیگری یک متن
۲۳	انتشار و انتقال متون در دوران باستان
۲۶	انتشار و انتقال متون در قرون وسطی
۲۷	
۲۷	
۲۹	انتقال محدود و جزئی متن
۲۹	الف- تلفات مستقیم
۲۹	ب- عدم نسخه‌برداری آثار به دلیل عدم علاقه‌مندی
۳۱	ج- استفاده دوباره از مواد

۳۱	د- تغییرات در نگارش.
۳۲	دشواریهای اقتباس متن در عصر باستان.
۳۲	
۳۲	الف- اشتباهات عمدی.
۳۳	ب- اشتباهات غیرارادی.
۳۳	خطاهای نگارشی در دوران باستان.
۳۴	
۳۵	معرفی آثار مادی.
۳۶	نگارش متن.
۳۶	جمعآوری و مطالعه منابع.
۳۶	منابع غیرمستقیم.
۳۸	منابع مستقیم: م: پاپیروسها و پاپیروسشناسی.
۴۰	الف- قابل استفاده نمود: مدرک.
۴۰	ب- خواندن و نسخ برداشتن از متن.
۴۳	ج- درک و ترجمه متن.
۴۴	د- تعیین قدمت متن.
۴۴	الف- اسناد عام.
۴۵	ب- اسناد و مدارک خصوصی.
۴۷	منابع مستقیم: دستنوشته‌ها. نسخ‌شناسی.
۴۷	الف - باستان‌شناسی کتاب:
۴۹	ب - فرایند رمزگشایی:
۵۰	ج - تفسیر متون:
۵۲	شکلگیری متن.
۵۳	الف- اصلاح اشتباهات.

۵۵	ب- مقایسه نسخه‌های بدل
۵۶	ج - اثبات متن
۵۷	
۵۸	بررسی یک متن با دیدگاه انتقادی
۶۹	کاربرد متون توسط مورخ
۷۰	احتیاط‌های عمومی
۷۲	ماهیت تاریخی متون
۷۴	الف- ارزش اطلاعات
۷۵	ب- روش تاریخی
۷۶	ج- بیطرفی نویسندگان
۷۷	متون غیرتاریخی
۸۰	خلاصه کتبشناسی
۸۲	فصل دوم:
۸۲	کتیبه‌شناسی
۸۲	کتیبه‌شناسی، حوزه و تکنیک
۸۳	ماهیت کتیبه‌ها
۸۳	مواد اولیه
۸۵	موقعیت و ظاهر کتیبه‌ها
۸۷	دلایل حکاکی متون
۸۸	روش استفاده از متون کتیبه‌شناسی
۸۸	خواندن کتیبه
۹۰	نسخه‌برداری از کتیبه‌ها
۹۱	درک مفهوم کتیبه

۹۵	تاریخ‌گذاری کتیبه
۹۶	سهم کتیبه‌ها
۹۶	محتوای خام
۹۸	نقش کتیبه‌ها در ارائه اسامی خاص
۱۰۰	اهمیت مکان کشف کتیبه‌ها
۱۰۰	اهمیت زبان کتیبه‌ها
۱۰۱	سهم شیئی که کتیبه روی آن حک شده
۱۰۱	کتیبه‌های یونانی: ماهیت، نوع‌شناسی و اهمیت
۱۰۱	منشاء و ویژگی‌ها
۱۰۱	ظهور نوشته در یونان
۱۰۳	الفا، شمارش، نشانه‌های خاص
۱۰۵	ظاهر کتیبه‌ها
۱۰۶	تاریخ‌گذاری کتیبه‌های یونانی
۱۰۸	گونه‌شناسی کتیبه‌های یونانی
۱۰۸	الف) اسناد دارای ماهیت سیاسی برآمده از دولتها
۱۰۸	فرمانها-
۱۰۸	الف- عنوان
۱۰۹	ب- شرح‌ها و گزارش‌ها
۱۱۲	ب) اسناد دارای ماهیت مذهبی یا مرتبط با مکانهای مقدس
۱۱۲	متون مرتبط با زندگی مذهبی در دولت‌شهر
۱۱۳	قوانین مقدس
۱۱۳	متون الهامی و مربوط به غیبت‌گویی
۱۱۳	متون پزشکی

۱۱۴	وقفها
۱۱۴	حسابها و فهرست اموال
۱۱۵	ج) اسناد خصوصی
۱۱۵	اسناد میان افراد زنده
۱۱۵	اسناد تجاری
۱۱۵	آزادسازی‌ها
۱۱۵	کتیبه‌های تدفینی
۱۱۶	کتیبه‌های رومی: ماهیت و اهمیت تاریخی
۱۱۶	منشاء و ویژگی
۱۱۶	ویژگیهای عمومی
۱۱۸	القبا و شمارش
۱۲۰	تاریخ‌گذاری کتیبه
۱۲۲	گونه‌شناسی کتیبه‌های لاتین
۱۲۲	کورسوس‌ها و القاب
۱۲۴	کورسوس‌های سوارکار (اکستر)
۱۲۵	کورسوس‌های پائین‌تر
۱۲۵	القاب امپراطوری -
۱۲۸	اسناد عمومی
۱۲۸	قوانین و همه‌پرسیها
۱۲۸	قانون اساسی امپراطوری‌ها
۱۲۸	اسناد و مدارک نظامی
۱۲۹	احکام، فتواها، جملات قضات
۱۲۹	سالنامه‌ها و تقویم‌ها

۱۲۹	سنگ‌نوشته‌های افتخاری
۱۳۰	اهداهای بناها
۱۳۰	فرسخ‌شمارها
۱۳۰	اسناد شخصی
۱۳۰	کتیبه‌های تدفینی
۱۳۱	اهدا به الوهیت
۱۳۱	اسناد صرفاً شخصی
۱۳۲	کتابشناسی:
۱۳۲	مجموعه متون ترجمه شده:
۱۳۳	فصل سوم:
۱۳۳	باستان‌شناسی
۱۳۴	تعریف، اهداف و محدودیتها
۱۳۴	تعریف و اصطلاحات علمی
۱۳۵	اهداف و محدودیتها
۱۳۶	تاریخ باستانشناسی
۱۳۶	الف-عشق باستان شناسی
۱۳۸	ب- وسعت قلمرو باستانشناسی
۱۳۹	ج- به وجود آمدن باستانشناسی مدرن
۱۴۰	د- باستانشناسی جدید؟
۱۴۱	اهمیت مکان حفاری
۱۴۱	شواهد سطحی و دفینه‌های آنها
۱۴۳	شواهد
۱۴۵	باستانشناسی هوایی

۱۴۷	ابزارهای کاوش
۱۴۸	الف- انتشار امواج لرزه‌ای در زمین
۱۴۸	ب- مقاومت خاک در برابر الکتریسیته
۱۴۹	ج- بررسی میدان مغناطیسی
۱۵۰	گمانه‌زنی‌ها و تحقیق و تجسس پیش از حفاری
۱۵۱	چگونگی حفاری
۱۵۱	اصول و کارهای مقدماتی
۱۵۲	کاوش به معنای واقعی کلمه
۱۵۶	کاوش و حفاری در مکان‌های خاص
۱۵۹	مرحله پس از حفاری: تاریخ‌گذاری، حفاظت، تفسیر
۱۵۹	تاریخ‌گذاری
۱۶۰	الف- زمین‌شناسی
۱۶۱	ب- گیاهان
۱۶۲	ج- بررسی استخوانها
۱۶۳	د- تاریخ‌گذاری از طریق کارها، موحها، در سفالها
۱۶۴	ه- تاریخ‌گذاری از طریق شکافتن عناصر ادیوکتیو
۱۶۷	حفاظت و بازسازی اشیاء کشف شده
۱۶۹	مساعدت مدرن در تفسیر
۱۷۱	سهم و فایده باستانشناسی
۱۷۱	اطلاعات خام
۱۷۴	از اطلاعات خام تا تاریخ رویدادها
۱۷۷	از اطلاعات خام تا تاریخ فرهنگی
۱۸۰	خلاصه کتابشناسی

۱۸۱	فصل چهارم:
۱۸۱	سکه شناسی
۱۸۱	سکه شناسی
۱۸۲	تعاریف، روش‌ها و تکنیک‌های سکه‌شناسی
۱۸۲	منشاء و کارکردهای پول
۱۸۲	چگونگی شکلگیری پول
۱۸۴	پول
۱۸۷	تکنیک‌های ضرب سکه
۱۸۷	ضرب و یا قالب‌ریزی سکه‌ها
۱۹۰	سکه‌های غالباً متفاوت
۱۹۴	گردش سکه‌ها
۱۹۴	فنون تبدیل ارز
۱۹۵	دلایل ضرب سکه‌های جدید
۱۹۶	گردش پولی
۱۹۸	سکه‌شناس در کار
۱۹۸	جمع‌آوری تجهیزات
۱۹۸	الف) اکتشافات مجزا:
۱۹۸	ب) سکه‌های یافته شده هنگام حفاری
۱۹۹	ج) گنج‌ها
۲۰۰	تعیین مجموعه‌های سکه
۲۰۲	سهم سکه در تاریخ
۲۰۴	برخی از عناصر در سکه‌های یونانی
۲۰۴	ویژگی‌های متداول و اندازه‌شناسی

۲۰۶.....	سکه‌های باستانی و کلاسیک.....
Error! Bookmark not defined.	
۲۰۹.....	سکه‌های هلنیستی.....
۲۱۳.....	عناصر سکه‌های رومی.....
۲۱۳.....	ظهور سکه و تحول (مترولوژیکی) (اندازه‌شناسی) در جمهوری.....
۲۱۶.....	سکه‌های دوران جمهوری.....
۲۱۷.....	سکه‌های امپراطوری.....
۲۱۹.....	خلاصه کتاب‌شناسی:.....
۲۲۰.....	فصل پنجم:.....
۲۲۰.....	منابع تصویری.....
۲۲۰.....	سفال.....
۲۲۱.....	ظروف گلدانی.....
۲۲۱.....	فنون تهیه و جدایی آن‌ها برای مورخ.....
۲۲۶.....	ظروف یونانی و سهم آن‌ها.....
۲۲۶.....	تزئین و تاریخ‌گذاری.....
۲۲۸.....	اشکال و استفاده.....
۲۳۰.....	اهمیت سفال برای مورخ.....
۲۳۰.....	الف- موضوع.....
۲۳۱.....	ب - محدودیت‌های فنی.....
۲۳۱.....	ج - زبان گلدان‌ها.....
۲۳۲.....	سفال‌های رومی.....
۲۳۳.....	الف- شکل‌ها.....
۲۳۳.....	ب - مجموعه‌های تزئینی.....

ج - مهرها	۲۳۳
کوزه‌های دسته‌دار	۲۳۴
دیگر اشیاء سفالی	۲۳۶
اشیاء هنری	۲۳۶
اشیاء با کاربرد غیرتزئینی	۲۳۸
مجسمه‌سازی با سنگ و مفرغ	۲۳۹
فنون ساخت	۲۳۹
کار بر روی سنگ	۲۳۹
کار روی مفرغ	۲۴۰
مجسمه‌سازی یونانی و سهم تاریخی آن	۲۴۲
تحول اشکال، سبک‌ها	۲۴۲
مجسمه رمانی در تاریخ	۲۴۴
.....	۲۴۴
الف- به واسطه محراب، نام	۲۴۴
ب - به عنوان بیان جامعه، معاصر	۲۴۵
ج - به عنوان وسیله تبلیغاتی	۲۴۶
د - به عنوان بیان یک ذوق و سلیقه شخصی و خصوصی	۲۴۶
مجسمه‌های رومی و سهم تاریخی آن	۲۴۶
تکامل اشکال، سبک‌ها و اهداف	۲۴۶
الف - مجسمه - پرتره	۲۴۷
ب - نقش برجسته	۲۴۷
سهم و نقش تاریخی مجسمه رومی	۲۴۸
هنرهای تجسمی: نقاشی و موزائیک	۲۴۹
نقاشی	۲۴۹

۲۵۰	تکنیک‌های مربوط به نقاشی
۲۵۱	نقاشی یونانی
۲۵۲	نقاشی رومی
۲۵۳	موزائیک
۲۵۳	الزامات فنی
۲۵۴	موزائیک یونانی - رومی
۲۵۵	سهم و نقش هنرهای تجسمی در تاریخ
۲۵۶	اشیاء کوچک
۲۵۶	ظروف فلزی و حکاکی و قلم‌زنی شده
۲۵۷	اسلحه‌ها و قزن‌ها
۲۵۷	قزن‌ها
۲۵۸	اسلحه‌ها
۲۵۹	سنگ‌های قیمتی و آئینه حکاکی روی جواهر
۲۵۹	اشیاء حکاکی و برجسته‌کاری
۲۵۹	۱
۲۶۰	آبگینه
۲۶۰	خلاصه کتابشناسی:
۲۶۲	فصل ششم:
۲۶۲	برخی از حوزه‌های نوین پژوهش
۲۶۲	بازسازی محیط
۲۶۲	دگرگونی و تغییرات آب و هوایی
۲۶۲	
۲۶۳	

۲۶۳.....	بازسازی محیط
۲۶۵.....	مطالعه اسکلت‌ها
۲۶۵.....	پالئوپاتولوژی و پالئودموگرافی
۲۶۵.....	الف- ظاهر فیزیکی جمعیت باستانی
۲۶۵.....	ب- بیماری‌های مردم باستانی
۲۶۷.....	ج- جمعیت‌شناسی باستانی
۲۶۷.....	د- اسکان یافتن
۲۶۸.....	جمعیت‌شناسی تاریخی
۲۶۸.....	الف- جمعیت‌شناسی کیفی
۲۶۹.....	ب- جمعیت‌شناسی کمی
۲۷۰.....	خلاصه کتاب شناسی:

یادداشت مترجم

نیازمندی در هر دوره‌ای به شناخت از روش‌های امرار تحقیق، برای شناخت یک پدیده و دستیابی به نتیجه‌ای منطقی و مطلوب همواره وجود داشته است. این روند در بستر زمان سیر تکاملی را طی کرده است.

در طی چند سال گذشته، آثار پژوهشی گوناگونی در حوزه تألیف و ترجمه در حوزه روش تحقیق در تاریخ به چاپ رسیده است که این آثار نقش بسیاری در ارتقاء سطح آگاهی و دانش پژوهشگران و محققان دانشگاهی داشته است. عنوان کلی این کتاب‌ها "روش تحقیق در تاریخ" است.

برای غنای کیفی مطالعات در علم تاریخ، گرایش به مطالعات تخصصی در آن امری ضروری به نظر می‌رسد. زمانی که در فرانسه مشغول تحصیل در دکترای تاریخ باستان بودم، نخستین بار در

اروپا به طور تخصصی با کتاب پروفیسور ژان نیکولا کوروئزیه، استاد تاریخ دانشگاه آرتوا تحت عنوان *sources et méthodes en histoire ancienne* (منابع و روش‌ها در تاریخ باستان) آشنا شدم. این کتاب در قلمرو منابع و روش تحقیق در تاریخ باستان یک استثنا و اثری منحصربه‌فرد بود. از آن زمان همواره ضرورت ترجمه این کتاب یکی از اهداف ذهنی من بود که به دلایل گوناگون به تأخیر می‌افتاد، تا اینکه سرانجام این مهم حاصل شد. امید است اثر حاضر بتواند راه‌گشای علمی پژوهشگران به ویژه علاقه‌مندان به حوزه تاریخ باستان در زمینه شناخت منابع باشد.

نویسنده کتاب کوشیده است بر اساس منابع تاریخ باستان شامل منابع ادبی، باستان‌شناسی، کتیبه‌شناسی، سکه‌شناسی، منابع تصویری و پژوهش‌های جدید در زمینه اقلیم و محیط، دیرینه‌آسیب‌شناسی و دیرینه‌جمعیت‌شناسی به بررسی روش‌ها، تکنیک‌ها و ابزارها در تاریخ باستان بپردازد.

حسن کهنسال و اجارگاه

Kohansal @guilan.ac.ir

مقدمه

کار مورخان دارای ویژگی‌های خاص و مشخصه‌بردی است و از این بابت تردیدی نیست و از این بابت تردیدی در این مورد نیست. علاوه بر این تعداد روزافزون آثار اختصاص داده شده به آن، تأییدی بر اثبات این مسأله است. آیا این بدان معناست که این کتاب، تنها در مجموعه‌ای طولانی اختصاص یافته به قلمروی «قلمرو تاریخ‌نگار» یا «تاریخ جدید» جای دارد و هدف آن، نشان دادن چگونگی شکل‌گیری تاریخ از طریق نمونه‌های انتخاب شده و مطالعه و تحلیل جدید است؟ اهداف این کتاب بسیار نیست. این کتاب که در مجموعه «اولین دوره»^۱ منتشر شده، تنها به تاریخ باستان اختصاص داده شده است و هدف آن تنها به عنوان یک کتاب راهنما است. با این حال، اگر این اثر به دنبال اصالت و منشأ نباشد، اما یک جهت خاص دارد. کتاب‌های بسیار کمی در مورد جهان

یونان یا جهان روم باستان وجود دارند. همچنین مقدمه‌هایی در رابطه با تاریخ باستان وجود دارد. اما جایی برای تلاش در راستای اصلاح آن وجود ندارد. از سوی دیگر، به نظر ما، تا کنون هیچ کتابی به زبان فرانسوی وجود ندارد که به روش‌های قابل اعمال در تاریخ باستان بپردازد. هدف این کتاب این است که این شکاف را پر کند. کتاب نو، دریچه‌ای جدید به روی پژوهشگران می‌گشاید. تا چند دهه گذشته، هنوز برای توصیف کتیبه‌شناسی، سکه‌شناسی و باستان‌شناسی از اصطلاح «منابع کمکی» تاریخ استفاده می‌شد. این‌ها تنها به عنوان کمکی برای درک اصالت، تاریخ واقعی و متون بود. بدین ترتیب، مورخ همچون یک سردار جنگ، می‌توانست به مفاهیم مربوط به واقعیت‌هایی که به سختی توسط تکنسین‌های ساده‌ای که به نظر می‌رسد باستان‌شناس یا کتیبه‌شناس باشد، کشف می‌شود، معنا ببخشد. این نگرش مناسبی نیست، حتی اگر هنوز نگرش برخی از فیلسوفان تاریخی که خود را مورخ می‌دانند، چنین باشد. اما برای آن‌ها مورخ به سادگی باید تنها حقایق را دریافت کند تا در مورد آن‌ها استدلال نماید. اما برجسته و روشن نمودن حقایق به معنای تفسیر آن‌هاست. هر مورخ در حال حاضر می‌داند که به دور از اثبات‌گرایی احیاکننده قرن گذشته، برای نوشتن یک متن، باید چگونه آن را به چالش بکشد. در مورد «منابع کمکی» ما نیز همین‌گونه است. احیای یک متن کتیبه‌ای، احراز یک مجموعه سکه و یا کاوش سایت‌ها و اسناد طبقه‌بندی شده، تفسیر است از مرتبط گرداندن یک واقعیت با واقعیت دیگر و جایگزین کردن آن‌ها در زمان و مکان، و به طور خلاصه ساختن تاریخ است. بنابراین، باستان‌شناس یا مورخ هنر، سکه‌شناس و کتیبه‌شناس، به‌طور کلی مورخ هستند. ممنوع کردن آن‌ها برای ارائه تفسیر تاریخی، در واقع ممنوع کردن آن‌ها برای کار کردن و همچنین منهدم کردن آن‌ها به بدکار کردن است. اما پس، این سؤال مطرح می‌شود: «چه چیزی برای مورخ باقی ماند؟» مطمئناً تنها این مزیت را ندارد که توسط نیروی استدلال خود می‌تواند حقیقت را بیان کند. برده می‌است که خود کتیبه‌شناس، سکه‌شناس و باستان‌شناس گردد، همان‌طور که از متن‌شناس است. یا حداقل، از آن‌جا که هیچ‌کس نمی‌تواند متخصص در همه چیز باشد، بداند که پژوهش‌های مورخ و پیشرفت تفاوت‌های مختلف علوم تشکیل‌دهنده تاریخ باستان را مد نظر قرار دهد. او تا چه حد می‌تواند پیش رود و یا صلاحیت‌های فنی خاص یک نوع سند چه چیزی را برای او به ارمغان می‌آورند؟ این نوع سؤال است که توسط دانشجویان و یا افراد علاقه‌مند به تاریخ مطرح می‌گردد و هدف این کتاب برای پاسخ به آن است. اگرچه آن‌ها با خواندن این کتاب متخصص نمی‌شوند، اما حداقل آن‌ها می‌دانند که چه چیز پیش از این وجود داشته است. اینکه آن‌ها چه تکنیک‌هایی را مورد استفاده قرار می‌دهند و در یک کلمه، «چگونه کار می‌کنند»، هدف این کتاب به دست می‌آید.

ما می‌بینیم که اگر بحث بر سر یک کتاب راهنما باشد، توقع زیادی در آن نیست. اما زمینه مورد نظر اساساً دوران باستان کلاسیک است و این بدان معنا نیست که به عنوان مثال، پرداختن به آغاز

تاریخ و به ویژه جهان سلتیک ممنوع است. بنابراین، انواع منابعی که ما می‌خواستیم مورد مطالعه قرار دهیم، مربوط به دوران باستان هستند. اما کار نویسندگان، نشان‌دهنده تجربه مورخ همراه با خطرپذیری نقص‌ها یا اهمیت افراطی یا کاهش برخی منابع است که از این رو، عنوان کتاب وی، منابع و روش‌ها در تاریخ باستان، نامیده شده است. حضور و رفت و آمد دانشجویان و سؤالاتی که آن‌ها در مورد این کتاب از من می‌پرسیدند، در ابتدا با برگزاری یک دوره کلاس در سی از ۱۹۸۵م. در مونپلیه^۱، سپس از سال ۱۹۹۴م. در آراس^۲، تا حدودی به آن‌ها پاسخ داده شد. پاسخ‌های ارائه شده به سؤالات بسیاری از همکارانم هنوز هم در حال بهبود یافتن بود. متن کتاب توسط مربیان و معلمان آراس، پروف‌سور پ. لومان^۳ دو شیزه ام. بلانکورت^۴، دو شیزه او. دو سارت^۵ و دو شیزه سی. دیدیه^۶، که مرا از نقطه نظرات برجسته و مفید خود بهره‌مند نمودند و همچنین پروف‌سور دابلویو سودر^۷، استاد دانشگاه بر سلاو و استاد مدعو در دانشگاه آرتوا (کسی که من به خاطر یک تصویر بسیار مفید مدیون وی هستم) و همچنین به لطف مجوز مهربانانه دو شیزه جی. سوکینیک^۸، مدیر دفتر مدال‌های مجموعه اوسولینیوم (Polska Akademia Nauk, Zaklad Narodowy im. Ossolinskich, Biblioteka) و آقای جان پرزیتولسکی^۹، از دانشگاه بر سلاو، بازخوانی شد. و مهم‌تر از همه، این کتاب به ثمر نمی‌نشست مگر به اتکای دانش تاریخی که از آن بهره‌مند بودم، این کتاب هرگز وجود نمی‌داشت، اگر خود من تاریخ‌سازی نمی‌کردم. من تمام دانش خود را در تاریخ‌نگاری نخست مدرن پدرم مادرم هستم که باعث شدند در این حرفه گام بردارم و نیز استادانم که در میان آن‌ها تنها چند نفر را نام می‌برم، پروف‌سور آر. فلاسولیر^{۱۰} که مرا مدت‌ها قبل با کتبه‌های یونانی آشنا نمود. پروف‌سور جی. تریهوا^{۱۱} و آ. چاستاگول^{۱۲} که اخیراً در گذشته است، پروف‌سور کلر. نیکولت^{۱۳}، استاد کتیبه‌های لاتین من، پروف‌سور آ. لاروند^{۱۴}، و اساتید پ. شونو^{۱۵} و

-
- 1- Montpellier
 - 2- Arras
 - 3- P.Leman
 - 4- M.Bellancourt
 - 5- O.Dussart
 - 6- C.Didier
 - 1- W.Suder
 - 8- G.Sukiennik
 - 9- Jan Przytulski
 - 10- R.Flaceliere
 - 11- J.Tré Heux
 - 12- A.Chastagn.
 - 13- Cl.Nicolet
 - 14- A.Laronde
 - 15- P.Chaunu

جی. دو پاکیه^۱. از همه آنها قدردانی می‌کنم. امیدوارم که آنها به خاطر درس‌هایی که به شاگرد خود داده‌اند، شرمنده نشوند و اینکه همان‌طور که فصل آخر در صدد نشان دادن آن است، ملاحظه نمایند که حتی برای تاریخ باستان نیز یک مدرنیته وجود دارد.

ژان نیکلا کورویزیه

فصل اول: منابع ادبی

عبارت منابع ادبی به طور سنتی برای منابع کتبی به کار می‌رود که در قالب کتاب‌ها و در مقابل کتبی‌ها یا سایر منابع نوشته شده، به ما منتقل شده‌اند. بنابراین، ماهیت آنها نیز متنوع است، مانند: تئاتر، رمان، شعر، همچنین تاریخ و جغرافیا، بدور در نظر گرفتن سخنرانی‌ها و یا کارهای پزشکی یا فنی. اما برای همه این‌ها یک بیان واضح به کار می‌رود: ادبیات باستانی یک غرق‌شدگی واقعی را تجربه کرده است و تنها چند درصد از آن باقی مانده است آیا می‌توان این زیان را توضیح داد؟ منابع ادبی به چه طریق و در چه وضعیتی به ما رسیده‌اند؟